

Biography

Prof. Dr. Nesrin ALGAN ile Röportaj

Interview with Prof. Dr. Nesrin Algan

How to Cite:

Şengün, H. (2024). Prof. Dr. Nesrin ALGAN ile Röportaj. *Journal of Environmental and Natural Studies*, 6 (3), pp-pp.
<https://doi.org/10.53472/jenas.xxxxxx>

H.Ş.: Hocam merhaba. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim. Öncelikle üniversiteyi yani Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdikten sonra kamu yönetiminde görev alma sürecinizden kısaca söz edebilir misiniz?

N.A.: 1983 yılında Başbakanlığa bağlı Çevre Müsteşarlığı'nın açtığı araştırmacı kadro sınavına başvurduğum ve sınavı kazandım. Ancak o dönemde, 12 Eylül sonrası yönetimin getirdiği koşullar nedeniyle bürokratik işlemler oldukça yavaştı. Güvenlik soruşturması sürecinin tamamlanması neredeyse 11 ay sürdü ve 1984 yılında Çevre Müsteşarlığı Dış İlişkiler Dairesi'nde çalışmaya başladım. Zaten çevre konularına özel bir ilgim vardı ve ilk görev yerim olan Çevre Müsteşarlığı benim için çok anlamlıydı. Müsteşarlık o dönemde oldukça küçük bir kurumdu; toplamda 30-35 personelden oluşuyordu ve 1978 yılında kurulmuştu. Kadro ise son derece nitelikliydi. Müsteşarımız Refet Erim Bey'di, Dış İlişkiler Dairesi Başkanımız ise rahmetli Aydan Bulca Erim'di. Göreve başladığım ilk günlerde, Aydan Hanım'ın bana verdiği üç dosyayı hala unutuyorum. Çünkü bu dosyalardan ikisi, kariyerim boyunca yoğunlaştığım çalışma alanlarını belirledi. Bunlardan biri Akdeniz Eylem Planı, diğeri ise Karadeniz'in korunmasına yönelik çalışmalardı. Karadeniz dosyası, o dönemin Sovyetler Birliği, Bulgaristan ve Romanya'nın üçlü teklif metnini içeriyordu. İşte bu şekilde çevre alanındaki yolculuğuma başlamış oldum.

H.Ş.: Hocam, akademiye girişiniz ve sizi akademiye yönelten veya yönlendiren faktör ve da faktörler nelerdi?

N.A.: Akademiye yer almak gibi bir planım hiçbir zaman olmamıştı; zamanla çok taraflı müzakerelerle ilerleyen çevre diplomasisi kariyerini çok seviyordum. Ancak Çevre Müsteşarlığı'nda çalıştığım 14 yıl boyunca, kurumun sürekli değişen yapısına tanıklık ettim. Müsteşarlık önce Genel Müdürlük, ardından tekrar Müsteşarlık, sonrasında ise Çevre Bakanlığı oldu. Bu süreçte yaklaşık 23 ya da 26 kez bakan değişti. Hatta bir dönem Müsteşarlık, Başbakan adına bir devlet bakanına bağlıydı. Bir keresinde hükümet kurulduğunda, Müsteşarlık Devlet Bakanı Kamuran İnan'a bağlandı. Kendisi sabah göreve başlayıp bizden brifing aldı, ancak aynı gün akşamüstü, "Bu konular benim ilgimi çekmiyor, ülkenin daha önemli işleri var" diyerek görevi başka bir bakana devretti. Sürekli değişen bu kurumsal yapboz düzeni, her seferinde yeni bir bakanla çalışmanın getirdiği bir süreci kapsıyordu. Bununla birlikte, çalıştığım yılların büyük bir kısmı Türkiye'nin uluslararası çevre politikalarında oldukça aktif ve başarılı olduğu, ulusal uygulamalarda da görece başarılı bir döneme denk geldi. Ancak son

yıllarda ulusal uygulamalarda aksamalar baş göstermiş, Türkiye'nin uluslararası platformda yerine getiremediği ulusal yükümlülüklerin gerekçesi olarak "reorganizasyon sürecindeyiz" veya "kurumsal yapı yeniden yapılanmadan

¹ Corresponding Author: (Prof.Dr.) Bayburt University, hsengun@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1899-8329

geçiyor” gibi açıklamalar yapmasına ve ülkenin kredibilitesini olumsuz yönde etkilemeye başlamıştı. Bu dönemde, uluslararası kuruluşlarda yeni tartışılmaya başlanan ancak Türkiye’de akademik camiada ve sivil toplumda henüz ilgi görmeyen bir konu ilgimi çekti: Çevresel Güvenlik. Bakanlıkta çalışırken bu konuyu lisansüstü bir derste anlatmak istediğimi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nden Can Hamamcı Hoca’ya ilettim. O da bana bir doktora dersi açtı. Hem bakanlıkta çalıştım hem de bu dersi verdim. Böylece Türkiye’de akademide ilk kez “Çevresel Güvenlik” adıyla bir ders açılmış oldu. Dersin tam adı “Çevresel Güvenlik ve Kaynak Diplomasisi” idi ve ilk öğrencilerim Özden Sav, Derviş Yüksel, Ferhunde Özkan ve Seçil’di. Türkiye’de çevre diplomasisi akademik anlamda henüz hiç çalışılmayan bir alan olduğu için, bu derste paylaştıklarım hem benim hem de öğrencilerim için önemli bir başlangıç oldu.

Çevre Bakanlığındaki görevim sırasında, çalıştığım birim itibarıyla artık ilerleyebileceğim bir pozisyon kalmadığını fark ettim. Doğrudan Bakana bağlı bir birimi yönetiyordum ve olası bir terfi ancak müsteşar yardımcılığı olabilirdi. Ancak bu tür görevlerin artık liyakat yerine siyasi saiklerle doldurulduğu bir siyasi ortam oluşmuştu. Kamu yönetiminde liyakate dayalı atamaların yerini siyasi bağlantılar ya da eş, dost, akraba ilişkileri almıştı. Benim liyakat odaklı beklentilerimi karşılayacak bir konjonktürden uzaklaşmıştı. Kendi kariyerim ve kişisel yaşamım açısından akademiye geçişin daha uygun olacağına karar verdim. Geç bir yaşta, çalışmak istediğim birimdeki kadro sorunları nedeniyle, Siyasal Bilimler Fakültesi’nde rahmetli Çelik Hoca ve dönemin Dekanı Celal Göle Hoca’nın girişimleriyle İktisat Bölümü’nde açılan bir öğretim görevlisi kadrosuna başvurudum. Jüri değerlendirmesi olumlu sonuçlandı ve iki yıl boyunca orada çalıştım. Ancak bu süreçte akademide görünmez olduğumu fark ettim; belli unvanlara sahip değilseniz, birçok konuda yok sayılıyordunuz. Tez yönetimi gibi sorumluluklar verilmezken akademik süreçlere dahil edilmemek, dönemimdeki birçok akademisyenin bildiği bir gerçektir. Bir gün bu durumla tekrar karşılaştığımda sinirlenerek doçentlik başvurusunda bulunmaya karar verdim. O dönem doçentlik başvuruları yılda bir kez yapılıyordu ve bu süreçle ilgili hiçbir bilgim yoktu. Akademide çekirdekten yetişmediğim için kadro konularındaki bilgim yok denecek kadar azdı. İlginç bir şekilde, tam da doçentliğe başvurduğum dönemde kriterlerin tümünü fazlasıyla karşılayabilecek bir noktadaymışım. Üç kişiden oluşan bir jüri tarafından değerlendirildim; hatta yedek jüri üyelerinden biri Tıp Fakültesi’ndendi. Bu durum, o dönemde üniversitelerarası kurulun ve çevre bilimiyle ilgilenen sosyal bilim camiasının ne kadar dar bir yapıya sahip olduğunu gösteriyordu. Ancak itiraf etmeliyim ki hem doçentlik hem de profesörlük atamalarım sürecinde, günümüzde sıkça karşılaşılan zorlukların hiçbirini yaşamadım. Bu süreçler fakülte dekanı tarafından rutin bir şekilde takip edilip sonuçlandırıldı. Doçentlik için kadrom bir yıl sonra geldi. Burada belirtmek gerekir ki, kadro ilanları herkese açık şekilde yapılıyordu. Kadro ilanı birden fazla başvuru alırsa ve başvurular arasından daha güçlü dosyalar öne çıkarsa, jüri bunları atamaya yeterli bulma hakkına sahiptir

ki, o dönemde jüri üyeleri son derece objektifti. Üniversitenin içinden birinin daha avantajlı olmasının nedeni, kriterleri takip etme ve buna göre hazırlık yapma fırsatının olmasıdır. Başvuru için üniversitenin belirlediği kriterleri yerine getirmiş olma sürecini tamamlamıştım ve sorunsuz biçimde atandım. Ankara Üniversitesi’nin kriterleri de neredeyse her Rektörle birlikte değişir. Örneğin, profesörlük başvurusunda, dönemin rektörü bir Tıp Fakültesi mensubuydu ve bu da sosyal bilimlerde bile sağlık bilimlerindeki gibi farklı kriterlerin uygulanmasına neden olmuştu. O dönemde, kriterlerin değiştiği ve farklılaştığı bir sürece denk gelmiştim. Ancak kadro talep etme süreci konusunda herhangi bir endişem olmadı çünkü dönemin dekanı Celal Göle Hoca, bu süreci düzenli olarak takip ederek gerekli işlemleri yürütüyordu. Bu sayede profesörlük başvurumu zamanında ve yasal süreyi aşmadan tamamladım ve akademik kariyerimi daha az sıkıntıyla ilerletme fırsatı bulmuş oldum.

H.Ş.: Sizi çevre konularına ve çevre sorunlarına hem akademisyen hem de aktivist olarak yönlendiren saiklerden söz ettiniz ama buna eklemek istediğiniz bir şey var mı acaba?

N.A.: Tabii ki. Çünkü benim üniversiteyi bitirdiğim yıllarda. Almanya'da Yeşiller Partisi yeni kurulmuştu. Bölümde ayrı bir çevre dersimiz yoktu. Fakültede şehircilik dersinde rahmetli Fehmi Yavuz hoca çevre sorunlarından da bahseden bir program izliyordu ki hatırlarsınız Türkiye'de Sosyal Bilimler alanında 70'li yıllarda çevreyle ilgili ilk kitabı yazan hoca da Fehmi Yavuz'dur. Dolayısıyla onun öğrencisi olmanın avantajları vardı. Fakat anmak istediğim bir başka hocam daha var. O da merhum Pars Esin Hoca. O da son sınıftaki "Türkiye'nin Toplumsal Sorunları" seminer dersi hocamdı ve bana seminer ödevi olarak Türkiye'nin çevre sorunlarıyla ilgili bir ödev vermişti. Hiç unutmuyorum, Ankara hava kirliliğini, Haliç'in kirliliğini ve Murgul'daki bakır işletmesinin

yarattığı kirliliği ve buna ilişkin politikaları, hukuki düzenlemeleri ve uygulamayı araştırmamı istemişti. Hatta sonraki yıllarda Pars Hoca ben akademiye geçtikten sonra beni çok onurlandıran bir espriyi çok sık yapardı. "Mesleğini seçmesine ben vesile olduğum için hep gurur duyuyorum" diye bahsederdi. Gerçekten de ilgi alanımı bulmam da Pars Hocamın katkısı büyüktür. Alman Yeşiller Partisi'nin kurulmasının Avrupa'da ve Türkiye'deki toplumsal ve politik sorunlarla ilgili kişiler olarak bizde uyandırdığı merak ve ilgi, Pars Hocamın bana bir çalışma konusu olarak bunu vermesi ve o esnada da tesadüfen bir süre sonra da Çevre Müsteşarlığı'nın bu sınavı açması ve benim Akdeniz'in ve Karadeniz'in korunmasıyla ilgili çevre diplomasisinde doğrudan görev alıp, gerçekten samimi olarak ve ciddi bir biçimde sevgiyle yaptığım bir işe dönüşmesi fırsatım oldu. Bugün bile hala çevre diplomasisi, akademisyenlik ve aktivistlik arasında yine çok ilgi duyduğum bir alan olmaya devam ediyor. Bazen düşünürüm yeniden başlasam ne yapmak isterdim diye. Sanıyorum aktivist olmayı hiçbir zaman bırakmazdım. Fakat çevre diplomasisi akademisyenlikle eşit bir yer kaplıyor gönlümde. Onun nedenini de biliyorum. Çünkü dünyanın farklı ülkelerinden, farklı mesleklerden, farklı ulusal çıkarlarla aynı masaya oturduğunuz insanlarla, bir bölgenin ya da gezegenin korunması için ortak bir amaçta buluşarak müzakere yapmak hem çok öğretici hem de çok tatmin edici. Ama tabii bu 2000'li yıllardan sonra çevre diplomasisinin geçirdiği değişimleri kapsamıyor. Çünkü 2000'li yıllardan sonra Türkiye'de de dünyada da çevre politikaları çok irtifa kaybetti. Dolayısıyla çevre ve çevre diplomasisinde de devletler ekonomik çıkarları her zaman öne koyan ve çevreyi korumaya dair etkili sonuçlar alınmayan tutumlar izliyor. Daha doğrusu mesela iklim müzakerelerine bakın, artık ülke heyetleri bazı devlet temsilcilerinden daha kalabalık fosil sektörü temsilcilerinin yönlendirmesiyle geçiyor. Çok şanslıyım öyle bir dönemde yapmadım bu mesleği. Mesela Akdeniz'in, Karadeniz'in korunması, sürdürülebilir kalkınma için bir Brundtland Komisyon Raporu ve arkasından 1992'deki Rio Zirvesi'nin, Rio Bildirgesi'nin ve Gündem 21'in hazırlanması aşamalarında dediğim gibi hem Türkiye'de çevre konularında siyasi irade oluşmuştu yani rahat çalışabiliyorduk, hem uluslararası platformda bu bahsettiğim küresel ve bölgesel çevre politikaları ve hukuku oluşturma çalışmalarında ülkeler çevreyle ilgili ortak bir amaçta samimi olarak birlikte bir şeyler üretmek istiyorlardı. Çevre birlikte üreteceğimiz bir konu. Hem akademik, disiplinler olarak hem ülkeler olarak hem uygulamada farklı meslekler olarak... İtiraf etmem gerekir ki akademide bunu pek bulamadım. Belki benim çalıştığım ortam, belki benim çalıştığım konjonktür çevre konusunda akademide birlikte üreteceğim bu çok meslekli, çok disiplinli, çok zenginleştirici ortamı bulmama olanak vermedi. Akademide benim başladığım dönemde herkes kendi başına farklı bir çalışma yapıp, kendi akademik ikbalini düşünen bir yol izliyordu. Bilimsel proje yapmada kaynak bulma olanağı da çok kısıtlıydı. Dolayısıyla ortak bir projede çalışıp onu bir yayına dönüştürmek, birlikte ortak etkinlikler yapmak zemini bir önceki çevre diplomasisi kariyerime göre daha yoksuldu.

H.Ş.: Hocam aslında biraz önceki söyledikleriniz içerisinde çok kısa da olsa değindiniz ama ben şunu sormak isterim. Gerek doğal çevre gerek yapay çevre bağlamında dünyanın geleceğini nasıl görüyorsunuz? Sizce dünya nereye doğru gidiyor?

N.A.: Dün akşamki (23.12.2024) Mustafa Aydın hocanın yönettiği Global Akademi'nin "2024'te küresel olarak önemli neler oldu? 2025'te neler olmasını bekliyorsunuz?" başlıklı etkinliğimizde aynı konuyu konuştuk. Çevreyle ilgili ben ne kadar karamsarsam, uluslararası ilişkiler, ekonomi ve enerji diplomasisi konularında konuşan meslektaşlarım da benzer bir karamsarlık içindeydiler. Ben çevre politikalarının küresel düzeyde 2000'li yıllarla birlikte ivmesini kaybettiğini gözlemliyorum. Önce 2000'li yılların başında çevre politikalarının öne çıkan sürdürülebilir kalkınma politikalarının, o meşhur ve etkileyici küresel rüzgarının yerini ufak ufak iklim kriziyle ilgili politikalar alır gibi oldu. Fakat neredeyse son on yıldır, daha doğrusu Paris İklim Anlaşması'ndan bu yana iklimle ilgili küresel politikalarda da ciddi bir duraklama, ivme kaybetme ve oyalama dönemine geçtiğimizi düşünüyorum. Neoliberal küresel ekonomik düzenin çevre sorunsalını, iklim krizini ancak kendi çıkarlarına yaradığı ölçüde, piyasalaştırılabildiği ölçüde masada tutacağını düşünüyorum. Örneğin Avrupa Birliği'nin "Yeşil Mutabakatı" gibi bir piyasa aracı olarak

işe yarıyorsa ortaya konulacak. Türkiye'de de son 15-20 yıldır ciddi bir politikalarda ve hukuki kazanımlarda çevreyle ilgili geriye gidiş olduğunu düşünüyorum. Benim dönemimde Türkiye, OECD üyesi ülkeler arasında en gelişmiş çevre mevzuatına sahip dördüncü ülkeydi. Çevre mevzuatı modifiye ediliyor, değiştiriliyor ya da farklı mevzuatlarla, çevre mevzuatını ihlal edici düzenlemeler yapıyor. "Çevreyi koruyoruz" algısı çalışması dışında, 90'lı yılların örneğin kalkınma planının makroekonomik hedefinin sürdürülebilir kalkınma olduğu yılların yerini artık sürdürülebilir büyüme aldığı için doğrusu çok olumlu beklentilerim yok. Şöyle düşünüyorum, çevre politikalarında da iklim krizinde de asıl olan siyasi iradedir. O irade de uygulamadaki ekonomik düzen tarafından belirlenir. Şu anda neoliberal ekonomik düzenin içinde bulunduğu krizi aşmanın bir yolu aslında yeşil ve büyümeye dayanmayan, çevresel açıdan sürdürülebilir bir ekonomik düzen kurmak olabilir. Fakat bu kısa ve orta vadede neoliberalizmin işine gelmiyor maalesef bu yüzden olumlu bir yorum yapma olanağım yok.

H.Ş.: Buna bir de Türkiye ile ilgili çerçeve çizmenizi rica ederek devam etmek istiyorum. Türkiye'nin çevresel açıdan, iklim ve sürdürülebilirlik bağlamında tutum ve bakış açısının ne olduğunu düşünüyorsunuz? Ne olması gerektiğini düşünüyorsunuz? Bu konuda sizin görüşlerinizi alabilir miyim?

N.A.: Aslında büyük ölçüde söyledim. Hatta Tarih Vakfı, Cumhuriyet'in 100. yılı için Türkiye'de çevrenin tarihiyle ilgili bir kitap bölümü istemişti. Sen birinci elden tanıksın buna. Bu kitabı yazarken birlikte bir süre vakit geçirdik seninle. Maalesef Cumhuriyetin 101. yılında yayımlanabildi. Yani 12. Planla ilgili değerlendirme yapma olanağım olmadı ama Cumhuriyetin 100. yılını yazabildim yine de. Demin de söylediğim gibi, 90'lı yıllarda Türkiye'nin resmi politika belgelerinde temel makroekonomik hedef sürdürülebilir kalkınma olmuştu. Bunu çevresel açıdan söylüyorum tabii ki. Her ekonomi politikasının çevreyle uyumlu olacağına dair bir makro hedef vardı. Artık zaman içinde zaten sürdürülebilirlik marjinalleştirildi, içi boşaltıldı. Dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de böyle oldu. Şimdi bakın mesela politika belgelerine sürdürülebilir aile, sürdürülebilir vergi gibi kavramları görüyorsunuz. Sürdürülebilirlik, çevresel olmaktan çok başka alanların kendini idame ettirebilmesinin bir koşulu haline dönüştürüldü ve bizde de büyümenin sürdürülebilirliği temel hedef oldu. Fakat büyüme çevresel açıdan korunmuş bir içeriğe sahip değil. Ben zaten son yıllarda biliyorsunuz çevresel sürdürülebilirlikten bahsediyorum. Kentlerin de çevresel açıdan sürdürülebilir bir şekilde planlanması, ekonominin de çevresel açıdan sürdürülebilir bir şekilde planlanması, sanayinin de ulaştırmanın da enerjinin de... Ama bizde böyle bir politika yok. Çok fazla strateji ve eylem planı var. Avrupa Birliği'ne uyum projeleri bağlamında, Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki kamu kurumlarına ve STK'lara sağladığı hibeler, her konuda bir strateji, eylem planı, mevzuat uyumu gibi düzenlemeleri yapmayı gerektiriyor. Çölleşmeden iklime, atıklardan su yönetimine kadar her konuda Türkiye'nin bir stratejisi, bir eylem planı var. Ancak bunların uygulanma ve denetlenmesi maalesef çok ciddi eksiklikler içeriyor. O nedenle zaten uluslararası çalışmalara bakarsanız, mesela Yale Üniversitesi'nin sürdürülebilirlik endeksine ve uluslararası düzeydeki iklim karnelerine Türkiye doğa korumada da, su yönetiminde de, iklim politikalarında da her sene daha alt basamaklara düşüyor. Bunlar bilimsel ölçütlere göre yapılan değerlendirmeler ve maalesef duraklama değil, geri gidiş var Türkiye'de çevre politikalarında. Bu çevre derken iklimi de içeriyor tabii ki. Ben bir bütün olarak bahsediyorum hepsinden.

H.Ş.: Sizce Türk Akademiyasında sorunsal olarak öne çıkanlar nelerdir? Bunlar nasıl aşılabılır? Sizin bu konudaki önerileriniz ve öngörüleriniz nelerdir? Bu konuda bizimle bilgilerinizi paylaşır mısınız?

N.A.: O çok derin, çok uzun, çok zor bir konu. Çok kısa bir iki şey söyleyeyim. Çünkü bunu bununla ilgili apayrı bir söyleşi, çalışma yapmamız gerekir. Bir kere Türkiye'de Akademiyanın tırnak içinde söylüyorum "büyük ölçüde taşralaştığını" düşünüyorum. Buna eski ve büyük şehirlerdeki köklü kurumları da dahil ediyorum yani taşrayı olumsuz bir mekânsal ya da kimlik anlamında kullanmıyorum ama şu anlamda kullanıyorum; evrensel ölçütlere göre sahip olması gereken kriterlere sahip değil Türkiye'de akademi artık. Hem bilimsel açıdan hem idari açıdan ve mali açıdan özerk olmaması, YÖK uygulamasının sakıncaları en büyük neden. Çok sayıda üniversite olması zaten bunun bir sonucu. Ancak şu çok fark etmiyor; Türkiye'nin uzak bir kentindeki yeni bir üniversiteyle, İstanbul'da, Ankara'daki, İzmir'deki gelenekleri oluşmuş, kurumsallaşmış olduğunu düşündüğümüz bir üniversite çok çok büyük farklar içermiyor. Tabii ki fark var. Tabii ki nitelikli akademik çalışma ve nitelikli akademisyen istihdam etme konusunda nüanslar var. Ama kurallar aynı ve bakış açısı aynı. Biraz önce söyledim, çok sık değişen kriterler, tamamıyla tek elden yönetilen (YÖK'ten bahsediyorum) politikalar üniversitelerin tümünü bir örnek bir niteliksizliğe yönlendiriyor. Çok sayıdaki Vakıf Üniversitesi'ni de dahil ederek düşünürseniz ben Türkiye'de akademik camianın ve akademik çalışmaların çok ciddi bir reform falan değil, yeniden oluşum yani devrime ihtiyaç duyduğunu düşünenlerdenim. Ve bunu da kısa vadede mümkün görmüyorum. Çünkü bu da yönetim biçiminize bağlı. Ülke nasıl yönetiliyorsa üniversiteler de öyle yönetiliyor. Ama burada en önemli eksiklik üniversitelerin, akademik kadroların özgür, eleştirel ve yenilikçi fikir üretme ve savunma kapasitelerindeki kayıplar. Zihniyet değişikliği yani. Bu zihniyet değişikliği olabilecek en büyük gerilemeyi provoke eden bir nitelikte.

H.Ş.: Türkiye'de akademi çevre sorunlarına bakış açısı bağlamında en önemli sorun alanlarının ne olduğunu düşünüyorsunuz? Bununla ilgili düşüncelerinizi almak isterim.

N.A.: YÖK'ün tek tipleştirme ve zihniyet değişikliğini getiren uygulamaları, özgürlükçü, eşitlikçi ve güvenli bir çalışma ortamının olmaması. Akademik güvencemiz yok; özgürlükler açısından yok, mali açıdan yok. Aykut Kibritçioğlu'nun hocanın, akademisyen maaşlarının asgari ücret ve emekli maaşlarıyla mukayesesini içeren çalışmaları incellerseniz akademisyenlerin ne kadar zor bir durumda olan dar gelirli olduklarını açıkça görürsünüz. Ben yeni emekli olan bir hoca olarak söyleyebilirim ki, emekli bir akademisyen olmak, yoksulluk sınırının altına düşmek demek artık. Bütün bunlar çok ciddi yapısal sorunlar.

H.Ş.: Burada çevre sorunlarına bakış açısı bağlamında, bu sorunsal içerisinde akademi değerlendirirseniz, çevre sorunlarıyla ilgili akademi çalışan akademisyenlerin bakış açıları konusunda ne söyleyebilirsiniz? Akademi çevre meselesine yaklaşım diyeyim. Yani Türkiye'de sizce iyi bir çevre savunucusu akademisyen yetişiyor mu?

N.A.: Öyle bir endişe yok. Akademisyenlerin daha geleneksel olan bir kısmı, büyük bir çoğunluğu çevre konularında çalışıyorlarsa kuramsal olarak ve tırnak içinde yine söyleyeyim "odalarında çalışıyorlar" bu

konuları. Uygulamayla bütünleştiren ve proje getirisi olmayan bir konuda sorumluluk alan akademisyene rastlamıyorsunuz çok fazla. İkincisi üniversitelerin çevre konusundaki çalışmaları. Çünkü üniversitelerin de çevresel açıdan sürdürülebilirliği benimseyen kurumlar olması gerekir. Binalarından tutun da tükettikleri enerjiden istihdam ettikleri uzmanlara kadar. Onda da başarılı değiliz. Türkiye'nin idari ve sosyal bilimler eğitimi, akademik çalışmaları yapan üniversitelerin hemen hepsinde Kent ve Çevre Sorunları diye bir Anabilim Dalı var ki bu da çok eski bir anlayış. Mülkiye'nin yıllar önce oluşturduğu ilk kürsünün adı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yıllar önce bu ismi değiştirdi; Kent, Çevre ve Yerel Yönetim Politikaları yaptı. Çünkü üçü bütünlüklü, holistik bir bakış açısıyla, transdisipliner bir yaklaşımla ele alınmalı. Artık multidisipliner, disiplinlerarası olmayı aşan konular bunlar. O nedenle transdisipliner ve holistik bir bakış açısıyla ve bir politika sorunsalı olarak ele almak lazım. Nitekim Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi bunu gerçekleştirdi yıllar önce. Zaten doçentlikte de benzer bir uygulama vardır. O da yine Mülkiye'nin Üniversitelerarası Kurul temsilcilerinin girişimleriyle yıllar önce yapılmış bir

düzenlemedir. Yani sorunsal kent, çevre, yerel yönetim politikaları sorunsalıdır. Fakat Türkiye'de Mülkiye hala tek bu konuda. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde bakıldığı gibi transdisipliner ve holistik bir şekilde kent, çevre ve yerel yönetim politikaları sorunsal olarak konuların bütünlüklü olarak ele alındığını görmüyorum diğer benzer fakültelerde. Ama daha ilginç bir şekilde dünyada önemli akademik kurumlarda uluslararası ilişkiler, iktisat ve ekonomi bölümleri artık bu konularda anabilim dalları, kürsüler oluşturuyor. İklim ekonomisi, karbon ekonomisi, biyoçeşitlilik ekonomisi, iklim diplomasisi, uluslararası çevre hukuku gibi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi dahil Türkiye'de hiçbir benzer fakültede bu bölümlerde bu bahsettiğim türden oluşumlar yok. Bireysel çalışmalar var. Bir fakültenin iktisat bölümü, uluslararası ilişkiler bölümü gibi bölümlerinden bazı akademisyenler bu konularda çalışıyor. Ama bu konularda dünyanın son yirmi yılda kaydettiği gelişmelere uygun bir yapılanma yok. Dolayısıyla Türkiye'de de mesela benim çalıştığım dönemde Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde farklı bölümlerde bu konulara ilgi duyan öğrenci ya da akademisyenler varsa, onlar kendi başlarına çalışıyorlardı ve halen böyle devam ediyor. Kent, çevre, yerel yönetim politikalarıyla bir organik bağ kurmak, ortak bir çalışma yapmak gibi bir uygulamaya tanık olmadım. Mesela fakülteye yeni başladığım dönemde Mustafa Aydın hocanın Uluslararası Politika dersinde Uluslararası Çevre Politikaları anlatırdım. Böyle bir uygulama Mustafa Hoca ayrıldıktan sonra yapılmadı. Gelişmiş ülke akademilerine göre çok geride olduğumuzu düşünüyorum bu konuda. Hem çevre ve kent konularında çalışan birimler holistik ve transdisipliner ve çevre kent yerel yönetim politikaları bağlamında konuyu ele almadıkları için, hem diğer bölümlerle iş birliği yapmakta eksiklikleri olduğu için, hem de diğer bölümlerin bu konularda spesifik kürsüler oluşturmadaki eksiklikleri nedeniyle.

H.Ş.: Peki hocam, akademide sorunlar var, Akademisyenlerde sorunlar var. Yeni akademisyenlere, özellikle çevre konularıyla ilgili olanlara önerileriniz nedir bu doğrultuda?

N.A.: Bir kere meraklı olsunlar. Kullandığı kavramın ne anlama geldiğini merak edip araştırmayan çok sayıda genç akademisyen görüyorum ya da akademisyen aday. İkincisi, dediğim gibi holistik bakmayı bilecekler; hem ormanı bir görecekler aynı anda hem tek tek ağaçları, hem ormandaki mantarları, hem orman köylüsünü, hem ormana ilişkin madem politikalarını bütünlüklü bir biçimde ve tümelci bir biçimde ve yine dediğim gibi transdisipliner bir biçimde ele alacaklar ki en az konuşulan konu bu akademi ya da çevrebilim alanında. Herkes bir disiplinlerarası diye tutturmuş gidiyor, bu yaklaşım 20. yy.ın sonlarında aşıldı artık dünyada. Bir baksınlar nedir transdisipliner olmak demek ve neden çevrebilim buna en uygun bilim dalıdır. Bir diğer söyleyeceğim uygulamaya baksınlar. Küçük, güzel ya da kalabalık ve dar odalarından çıkıp hayatta neler oluyor onunla ilgilensinler. Kuşkusuz ütopyalara, kuramlara çok ihtiyacımız var. Ancak gezegenin bu kadar ciddi bir yok olma tehdidiyle karşı karşıya olduğu bir tarihsel dönemdeyiz. Altıncı büyük yok oluş çağında yaşıyoruz. Gezegenin dokuz sınırından altısını aşmış bir dönemde yaşıyoruz. Akademisyenin görevi uygulamaya yol gösterecek, yönlendirecek, bilimsel kanıta dayalı politika üretecek bir sorumluluk almak. Bunun için de sadece proje ve projeden gelecek gelirlerle sınırlı olmayan bir uygulama deneyimi içerisinde olmalarını ümit ve temenni edebilirim. Çünkü maalesef gün geçtikçe bu alan da çok daralıyor. Atama puanı toplamak ve akademik yükselmeye gerekli kriterleri tamamlamak, proje yapıp mali kaynak sağlamak gibi endişeleri olduğunu görüyorum birçok akademisyenin. Bu da bahsettiğim uygulama ve çevreci sivil toplum kuruluşlarıyla gönüllü bir dayanışma içinde olmaktan uzak tutuyor akademisyenleri. Bahsettiğim profesyonel proje yapmak değil, gönüllü, ücretsiz bir dayanışma içine girmek. Benim hayalimdeki durum bu. Ama bu gerçekçi değil. Bu da benim ütopyam. Bir de kuşkusuz önemsemekle benimsemek arasındaki farkı görmeleri gerekir.

H.Ş.: Çok güzel bir söyleşi oldu. Çok ufuk açıcıydı. Bu konulara eklemek istediğiniz, şunu da sorsaydın dediğiniz bir konu var mı? Bunu da röportajı bitirmeden duymak isterim.

N.A.: Başında da söylediğim gibi bütün bu 40 yıllık deneyimini sonunda. Türkiye'de ve dünyada çevre politikalarının uygulamada katettiği yol bakımından başarısız bile görsem, kendimi birey olarak şanslı buluyorum. Çünkü halen hem küresel, hem bölgesel, uluslararası düzeyde, hem ulusal düzeyde çevreyi koruma amaçlı, çoğu hukuki ve politik stratejinin oluşturulmasında aktif görev yapmış biri olma şansım oldu. Hala daha yürürlükte olan uluslararası sözleşmeyi yazıp müzakere edebilenlerden birisi oldum. Ulusal düzeyde kanun, plan, yönetmelik ya da strateji gibi birçok siyaset belgesinin hazırlanmasında bulundum. Yani hem çevre diplomati ve bürokrati olarak hem akademisyen olarak ve hem de mesleğe başladığım ilk günden beri hiç bırakmadığım ve bırakmayı da düşünmediğim çevre gönüllüsü olarak sivil toplumda bir aktivist olarak çalışma fırsatı bulduğum için. Bu üç alanı birleştirebildiğim için şanslı buluyorum. Akademik programa Türkiye'de ilk kez Çevresel Güvenlik, Denizel Çevre Politikaları, Uluslararası Çevre Hukuku, Uluslararası Çevre Politikaları, Sürdürülebilir Gelişme Politikaları, Enerji,

Nüfus ve Çevre Politikaları gibi dersler koyabilme, ilk kez bunları oluşturup çalışma alanı haline getirebilmede şanslı olduğumu düşünüyorum. Belki biraz mütevazılıktan uzak gibi görünecek ama iyi bir miras oluşturduğumu düşünüyorum çevre diplomati, çevre akademisyeni ve aktivisti olarak. Bundan sonra da gönüllüsü olduğum ve yönetim kurullarında ya da danışma kurullarında bulunduğum sivil toplum kuruluşlarıyla enerjimin, zihnimin elverdiği ölçüde çalışmaya devam edeceğim. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, Küresel İklim Akademisi, İskenderun Çevre Koruma Derneği'nde, Caz Derneği'nde, Türk Deniz Araştırmaları Vakfı'nda. Umarım sivil toplum üzerinden ve akademik literatüre katkı sağlama konularında devam etme fırsatı yine bulurum.

H.Ş.: Bu güzel söyleşiye vakit ayırdığınız için çok teşekkür ediyorum. Vakit ayırdınız, sizi yordum. Çok sağ olun. Ağızınıza sağlık. Çok önemli şeyler söylediniz gerçekten. Yani bir kısmı ütopya deseniz de bunların var olması bu dünyayı ve geleceği kurtaracak, gerçekten sürdürülebilir bir yaşam inşası konusunda çok önemli katkılar koyacak bizlere. Kattıklarınız için de ayrıca bu vesileyle tekrar teşekkür etmek istiyorum. Hoşçakalın.